

Азаренкова Г. М.
д.е.н., професор, Харківський інститут банківської справи
УБС НБУ (м. Київ)

УТОЧНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЗМІСТУ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

Анотація. В статті проаналізовано існуючі погляди вчених на виокремлення видів, форм та методів державного фінансового контролю. Запропоновано авторське бачення щодо виокремлення видів, форм, та методів державного фінансового контролю. Уточнено економічний зміст державного фінансового контролю в Україні.

Ключові слова: державний фінансовий контроль, економічний зміст, форма, вид, метод.

Azarenkova G. M.
Doctor of Economics, Professor,
Kharkiv Institute of banking UB NBU (city Kyiv)

CLARIFICATION OF ECONOMIC SUBSTANCE OF STATE FINANCIAL CONTROL IN UKRAINE

Abstract. This paper analyzes the existing views of scientists distinguishing species, forms and methods of state control. The author vision of separation of species, forms and methods of state control. Specified economic substance of state financial control in Ukraine.

Keywords: state financial control, economic content, shape, form, method.

JEL Classification: H 11, G 18, G 28, B 41.

Азаренкова Г. М.
д.э.н., профессор, Харьковский институт банковского дела
УБД НБУ (г. Киев)

УТОЧНЕНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОДЕРЖАНИЯ ГОСУДАРСТВЕННОГО ФИНАНСОВОГО КОНТРОЛЯ В УКРАИНЕ

Аннотация. В статье проанализированы существующие взгляды ученых на выделение видов, форм и методов государственного финансового контроля. Предложено авторское видение выделения видов, форм и методов государственного финансового контроля. Уточнено экономическое содержание государственного финансового контроля в Украине.

Ключевые слова: государственный финансовый контроль, экономическое содержание, форма, вид, метод.

Вступ. В сучасних умовах реформування діючої фінансової системи в Україні важливого значення набуває питання розгляду проблеми уточнення економічного змісту державного фінансового контролю, через те, що в процесі реалізації прийнятої Концепції розвитку державного внутрішнього фінансового контролю відбувається загальний перегляд парадигми державного фінансового контролю та зміна окремих елементів його економічного змісту.

Аналіз досліджень та постановка завдання. На сьогодні велика кількість вчених займається питанням дослідження окремих аспектів економічного змісту державного фінансового контролю в Україні, серед яких доцільно виділити такі: Базась М.Ф. [1], Бардаш С.[2], Бодюк А.В.[6], Бондаренко А.І.[7], Глущенко В. В.[11], Гулько В.В. [12], Есманов О.М. [16], Загородній А. Г.[17], Катроша Л. В.[19], Коваленко Ю.М. [20], Скуратівська І.А. [20], Костюкова О.В.[21], Лиско Н.А. [23], Ловінська Л.Г.

[24], Пальцун І.Н.,[27], Свінціцький Е.М. [31], Фурман І.В.[33], Шевчук О.А.[34] та багато інших.

Поряд із цим, необхідно відмітити, що аналіз окреслених джерел дозволив зробити висновок про фрагментарність існуючих доробок та необхідність уточнення економічного змісту державного фінансового контролю в Україні, який має бути визначений через його види, форми та методи. Важливість окресленого підтверджується також й тим, що, на думку автора, з метою забезпечення ефективності процесу реформування державного фінансового контролю в Україні необхідно забезпечити досконалість теоретичного підґрунтя із окресленого питання.

Отже, метою даної статті є уточнення економічного змісту державного фінансового контролю в Україні. Як, показав аналіз літературних джерел, на сьогодні існує певна плутанина серед форм, методів та видів державного фінансового контролю. Саме тому, виникає необхідність в аналізі підходів до виокремлення зазначених складових державного фінансового контролю.

Результати дослідження. Аналіз підходів до виокремлення видів, форм та методів державного фінансового контролю наведений в таблицях 1, 2 та 3 відповідно.

Таблиця 1

Аналіз поглядів вчених на виокремлення методів державного фінансового контролю

Автор	спостереження	аналіз	перевірка	ревізія	аудит	стандартизація	ідентифікація	ліцензування	експертиза	моніторинг	обстеження	облік	інспекція	заслуховування звітів державних органів	інвентаризація
Бариніна-Захарова М.В. [3]			+	+	+					+					
Воронова Л.К. [10]	+	+	+	+							+	+			
Нагрєбєльний В.П. [25]	+	+	+	+							+		+	+	
Орлюк О.П. [26]			+	+						+	+				
Рубан Н.І. [29]			+	+	+	+	+		+	+					
Стефанюк І.Б. [30]				+	+	+	+	+	+	+					

Стосовно наведених в таблиці 1 методів державного фінансового контролю, то слід зауважити, що всі вони мають місце в практичній діяльності в сфері державного фінансового контролю, а їх віднесення до методів слід вважати вірним.

Отже, як видно з таблиці 2, на сьогодні має місце велика кількість поглядів на виокремлення видів державного фінансового контролю. Але на думку автора, серед окреслених видів доцільно виокремити лише попередній, поточний та наступний види державного фінансового контролю. До того ж їх доцільно доповнити зовнішнім та внутрішнім видами. Решта наведених в таблиці 2 поглядів вчених до виокремлення видів доцільно віднести до способів та напрямів державного фінансового контролю.

Таблиця 2

Аналіз поглядів вчених на виокремлення видів державного фінансового контролю

Автор	бюджетний	податковий	митний	валютний	ціновий	банківський	попередній	поточний	заключний	дистанційний	стратегічний	тактичний	оперативний	загальнодержавний	внутрішній
Белобжецький І.[4]							+	+	+					+	
Білуха М.[5]							+	+	+						
Бугинець Ф.[8]							+	+	+						
Василик О.[9]										+					
Дмитренко Г.[13]										+	+	+	+		
Дрозд І, Шевчук В.[14]							+	+	+	+	+	+	+		
Дудко В.[15]															+
Калюга Є.[18]							+	+	+						
Крамаровський Л.[22]														+	+
Савченко Л. [30]														+	
Стефанюк І.Б. [32]	+	+	+	+	+	+									

Таблиця 3

Аналіз поглядів вчених на виокремлення форм державного фінансового контролю

Автор	внутрішній	зовнішній	попередній	поточний	наступний
Пожар Т.О. [28]	+	+	+	+	+
Савченко Л. [30]			+	+	+

Отже, як видно із таблиць 1, 2 та 3 підходи до виокремлення форм, видів та методів державного фінансового контролю не тільки неоднозначні, а й протирічать один одному. З урахуванням проведеного дослідження можна надати авторське бачення того, що саме повинно відноситись до форм, методів та видів державного фінансового контролю в Україні (рис. 1.).

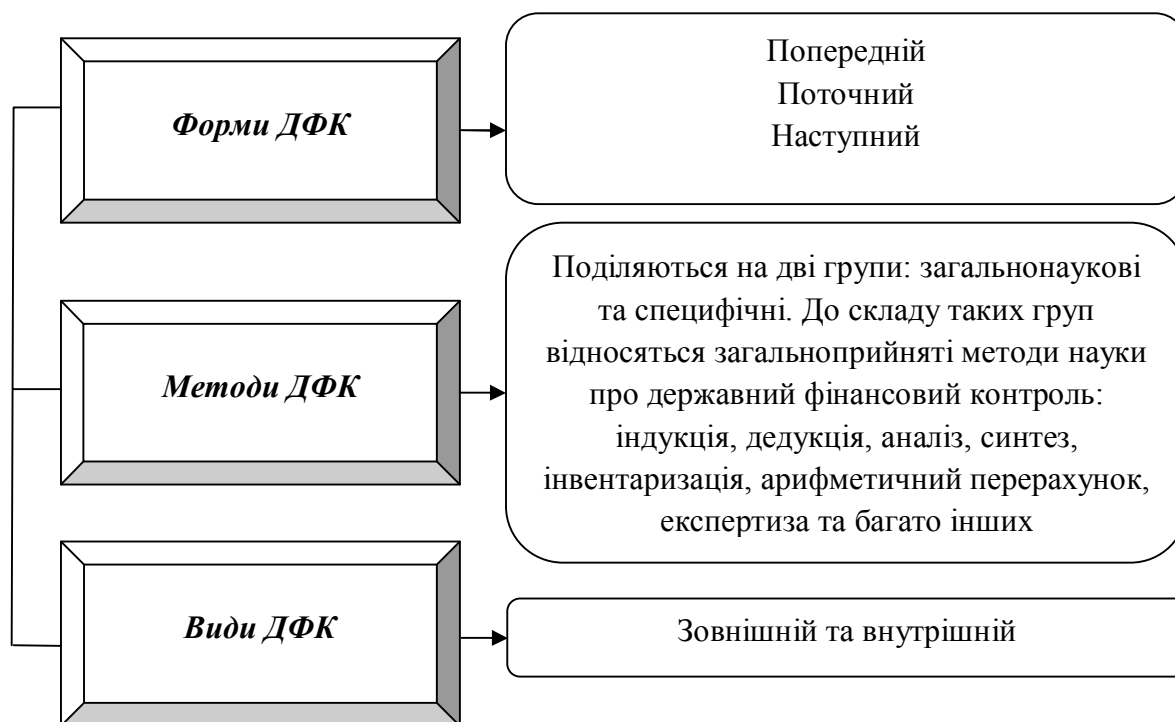

Рис. 1 Форми, методи та види державного фінансового контролю в Україні (уточнено автором)

Окреслене зауваження ґрунтується на тому, що під формою державного фінансового контролю слід розуміти конкретну формалізацію прояву контрольних дій. Саме тому слід віднести до форм – попередній, поточний та наступний державний фінансовий контроль. Таке зауваження ґрунтується на тому, що попередній, поточний та наступний державний фінансовий контроль й виступає формалізацією прояву контрольних дій.

В свою чергу, до методів віднесено те, за допомогою чого здійснюється вплив суб'єкта на підконтрольний об'єкт. Водночас до видів державного фінансового контролю віднесено безпосередньо його ключові ознаки по відношенню до підконтрольного об'єкта – зовнішній та внутрішній.

З урахуванням окресленого можна надати графічне зображення економічного змісту державного фінансового контролю в Україні (рис. 2).

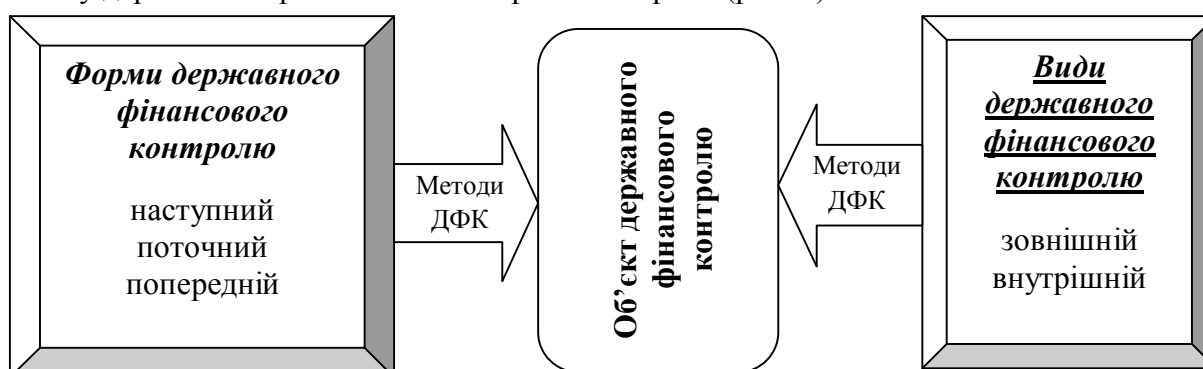

Рис. 2 Економічний зміст державного фінансового контролю в Україні (авторське бачення)

Висновки Таким чином, в статті наведено авторське бачення щодо уточнення економічного змісту державного фінансового контролю, що полягає в основі обґрунтування форм, видів та методів державного фінансового контролю в Україні.

Наукова новизна даного дослідження полягає в уточненні економічного змісту державного фінансового контролю України в умовах його реформування.

В якості перспективи подальших досліджень слід вказати необхідність розробки механізму удосконалення методів державного фінансового контролю в Україні.

Література

1. Базась М.Ф. Теоретико-методологічні засади внутрішньогосподарського (управлінського) обліку та контролінгу: Навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. – К.: МАУП, 2007. – 240 с.
2. Бардаш С. Щодо побудови базової класифікаційної моделі господарського контролю // Вісник КНТЕУ. – 2009. – №2. – С. 66–71.
3. Бариніна-Закірова М.В. Нотатки про методи урядового фінансового контролю // Фінансовий контроль. – 2005. – №1. – С. 53–59.
4. Белобжецкий И. А. Финансовый контроль и новый хозяйственный механизм / И. А. Белобжецкий. — М. : Финансы и статистика, 1989. — 256 с.
5. Білуха М. Т. Фінансовий контроль: теорія, ревізія, аудит : підручник / М. Т. Білуха, Т. В. Микитенко. — К.: Укр. акад. оригінальних ідей, 2005. — 888 с.
6. Бодюк А.В. Методи фінансового контролю // Фінансовий контроль. – 2005. – №1. – С. 50–53.
7. Бондаренко А.І. Принципи здійснення державного фінансового контролю // Державне регулювання процесів економічного і соціального розвитку. Випуск 2(33), 2011, с. 16-22
8. Бугинець Ф.Ф., Бардаш С.В., Малюга Н.М., Петренко НІ. Контроль і ревізія. Вид. 2-е, доп. і перероб. Підручник для студентів вузів спеціальності 7.050106 "Облік і аудит". - Житомир: ЖІТІ, 2000.- 512 с.
9. Василик О.Д. Державні фінанси України: Підручник/ О.Д.Василик, К.В.Павлюк. - К.: НІОС, 2002. - 608 с.
10. Воронова Л.К. Фінансове право України: Підручник. – К.: Прецедент; Моя книга, 2006. – 448 с.
11. Глушенко В. В., Хмельков А. В. Фінансовий контроль в Україні: вектори розвитку// “Фінанси України” № 6 за 2012 р. -С. 97–103
12. Гулько В.В. Модернізація державного фінансового контролю відповідно до європейської практики // Актуальні проблеми економіки. № 1. - 2011. - - С. 199-204.
13. Дмитренко Г. В. Концептуально-методологічні та історичні основи організації і здійснення державного фінансового контролю / Дмитренко Г. В. – К. : АДЕФ – Україна, 2009. – 160 с.
14. Дрозд І. К. Державний фінансовий контроль : [навч. посіб.] / І. К. Дрозд, В. О. Шевчук. — К. : ТОВ "Імекс-ЛТД", 2007. — 304 с.
15. Дудко В. П. Державний фінансовий контроль : підручник / В. П. Дудко. — 2-ге вид., перероб. та допов. — Чернівці : Прут, 2008. — 624 с.
16. Есманов О.М. Реформування системи державного фінансового контролю в Україні // Бізнес-інформ, 2012. - №12. – с. 32-34.
17. Загородній А. Г. Фінансово-економічний словник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк. — К. : Знання, 2007. — 1072 с.
18. Калюга Є. В. Фінансово-господарський контроль у системі управління / Калюга Є. В. –К. : Ельга, Ніка-центр, 2007. – 360 с.
19. Катроша Л. В. Основні функції державного фінансового контролю в контексті реалізації мети державних закупівель// Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. — 2012. — Вип. 35. — С. 285-289.
20. Коваленко Ю.М. Скуратівська І.А. державний фінансовий контроль: сутність і призначення // Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка і право), № 2(57), 2012. – с. 74-79
21. Костокова О.В. Місце та роль державного фінансового аудиту як форми державного фінансового контролю / С.О. Левицька, О.В. Костокова // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2010. – С. 131–135
22. Крамаровский Л. М. Ревизия и контроль / Л. М. Крамаровский. — М. : Финансы, 1976. — 232 с.
23. Лиско Н.А. Основні принципи державного фінансового контролю в Україні //Актуальні проблеми економіки №5 (119), 2011, с. 42-47
24. Ловінська Л.Г., Стефанюк І.Б. Організація бухгалтерського обліку та фінансового контролю в сучасних умовах господарювання в Україні: Монографія. – К.: НДФІ, 2006. – 240 с.
25. Нагребельний В.П., Чернадчук В.А. Фінансове право України: Навч. посібник. – Суми, 2004. – 359 с.
26. Орлюк О.П. Фінансове право: Навч. посібник. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 528 с.

27. Пальцун И.Н., Дудник А.И. Государственный финансовый контроль в Украине: сущность и тенденции развития// Modern problems and ways of their solution in science, transport, production and education 2012.- с.67-73

28. Пожар Т. О. Роль фінансово-економічних методів державного фінансового контролю у забезпеченні бюджетної дисципліни / Т. О. Пожар // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 8 (122). – С. 327–333.

29. Рубан Н.І. Концептуальні засади контролю за виконанням бюджетної програми // Фінанси України.– 2006.– №8. – С. 6–12.

30. Савченко Л. А. Правові проблеми фінансового контролю в Україні : монографія / Л. А. Савченко. — Ірпінь : Акад. держ. податк. служби України, 2001. — 407 с.

31. Свінцицький Е.М. Сутність та значення фінансового контролю у здійсненні фінансової діяльності держави /Е.М. Свінцицький// Наше право. – 2012.– № 4,4.3., 2011 р. - с. 14-19

32. Стефанюк І.Б. Державний фінансовий контроль підприємницької діяльності в Україні: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.04.01 / Наук.-дослід. фінанс. ін-т при М-ві фінансів України.– К., 2002. – 16 с.

33. Фурман І.В., Сивак Б.В., Покотило Ю.Б.І. Проблеми підвищення ефективності здійснення державного фінансового контролю в Україні // Збірник наукових праць ВНАУ, №2 (64), 2012. –с. 198-202

34. Шевчук О.А., Копотієнко Т.Ю. Реформування органів державного фінансового контролю України в умовах євроінтеграції // Економічний часопис – XXI, № 5- 6(1), 2013, с. 53-55.

Стаття надійшла до редакції 18.09.2013

References

1. Bazas M. F. (2007). Teoretyko-metodolohichni zasady vnutrishnohospodarskoho (upravlinskoho) obliku ta kontrolinhu. - Kyiv: MAUP.

2. Bardash S. (2009). Shchodo pobudovy bazovoi klasyfikatsiynoi modeli hospodarskoho kontrolu. *Visnyk KNTEU*, 2, 66-71.

3. Barynina-Zakirova M. V. (2005). Notatky pro metody yryadovoho finansovoho kontrolu. *Finansovy control*, 1, 53-59.

4. Belobzhetskyi I. A. (1989). *Finansovy kontrol i novyi khozyaystvennyi mekhanizm*. Moskva: Finansy i statistika.

5. Bilukha M. T., Mykytenko T. V. (2005). *Finansovy kontrol: teoriya, reviziya, audyt*. Kyiv: Ukr. akad. oryhinalnykh idey.

6. Bodyuk A. V. (2005). Metody finansovoho kontrolu. *Finansovy control*, 1, 50-53.

7. Bondarenko A. I. (2011). Pryntsypy zdiysnennya derzhavnoho finansovoho kontrolu. *Derzhavne rehuluvannya protsesiv ekonomichnoho i sotsialnoho rozvytku*, 2(33), 16-22.

8. Butynets F. F., Bardash S. V., Malyuha N. M., Petrenko N. I. (2000). *Kontrol i reviziya*. (2 ed.). Zhytomyr: ZhITI.

9. Vasylyk O. D., Pavluk K. V. (2002). *Derzhavni finansy Ukrainy*. Kyiv: NIOS.

10. Voronova L. K. (2006). *Finansove pravo Ukrainy*. Kyiv: Pretsedent; Moya knyha.

11. Hlushchenko V. V., Khmelkov A. V. (2012). Finansovy kontrol v Ukraini: vektory rozvytku. *Finansy Ukrainy*, 6, 97-103.

12. Hulko V. V. (2011). Modernizatsiya derzhavnoho finansovoho kontrolu vidpovidno do evropeyskoi praktyky. *Aktualni problemy ekonomiky*, 1, 199-204.

13. Dmytrenko H. V. (2009). *Kontseptualno-metodolohichni ta istorychni osnovy orhanizatsii i zdiysnennya derzhavnoho finansovoho kontrolu*. Kyiv: ADEF – Ukrayina.

14. Drozd I. K., Shevchuk V. O. (2007). *Derzhavnyi finansovy kontrol*. Kyiv: TOV "Imeks-LTD".

15. Dudko V. P. (2008). *Derzhavnyi finansovy kontrol*. (2 ed.). Chernivtsi: Prut.

16. Esmenov O. M. (2012). Reformuvannya systemy derzhavnoho finansovoho kontrolu v Ukraini. *Biznes-inform*, 12, 32-34.

17. Zahorodniy A. H., Voznyuk H. L. (2007). *Finansovo-ekonomichni slovnyk*. Kyiv: Znannya.

18. Kalyuha Ye. V. (2007). *Finansovo-hospodarsky kontrol u systemi upravlinnya*. Kyiv: Elha, Nika-tsentr.

19. Katrosha L. V. (2012). Osnovni funktsii derzhavnoho finansovoho kontrolu v konteksti realizatsii mety derzhavnykh zakupivel. *Problemy i perspektyvy rozvytku bankivskoi systemy Ukrainy*, Vyp. 35, 285-289.

20. Kovalenko Yu. M., Skurativska I. A. (2012). Derzhavnyi finansovy kontrol: sutnist i pryznachennya. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu DPS Ukrainy (ekonomika i pravo)*, 2(57), 74-79.

21. Kostyukova O. V., Levytska S. O. (2010). Mistse ta rol derzhavnoho finansovoho audyty yak formy derzhavnoho finansovoho kontrolu. *Naukovyi visnyk Volynskoho natsionalnoho universytetu im. Lesi Ukrainky*. Lytsk, 131-135.

22. Kramarovskiy L. M. (1976). *Reviziya i kontrol*. Moskva: Finansy.

23. Lysko N. A. (2011). Osnovni pryntsypy derzhavnoho finansovoho kontrolu v Ukraini. *Aktualni problemy ekonomiky*, 5(119), 42-47.

24. Lovinska L. H., Stefanyuk I. B. (2006). *Orhanizatsiya bukhhalterskoho obliku ta finansovoho kontroly v suchasnykh umovakh hospodaruvannya v Ukraini*. Kyiv: NDFI.
25. Nahrebelnyi V. P., Chernadchuk V. A. (2004). *Finansove pravo Ukrainy*. Sumy.
26. Orlyuk O. P. (2003). *Finansove pravo*. Kyiv: Yurinkom Inter.
27. Paltsun Y. N., Dudnyk A. Y. (2012). Hosudarstvennyi finansovyi kontrol v Ukraine: sushchnost i tendentsii rozvitiya. *Modern problems and ways of their solution in science, transport, production and education*, 67-73.
28. Pozhar T. O. (2011). Rol finansovo-ekonomichnykh metodiv derzhavnoho finansovoho kontroly y zabezpechenni budzhetnoi dystsypliny. *Aktualni problemy ekonomiky*, 8(122), 327-333.
29. Ruban N. I. (2006). Kontseptualni zasady kontroly za vykonanniam budzhetnoi prohramy. *Finansy Ukrainy*, 8, 6-12.
30. Savchenko L. A. (2001). *Pravovi problemy finansovoho kontroly v Ukraini*. Irpin: Akad. derzh. podatk. sluzhby Ukrainy.
31. Svintsitskiy E. M. (2012). Sutnist ta znachennya finansovoho kontroly u zdiysnenni finansovoi diyalnosti derzhavy. *Nashe pravo*, 4, 14-19.
32. Stefanyuk I. B. (2002). *Derzhavnyi finansovyi kontrol pidpryemnytskoi diyalnosti v Ukraini: Avtoref. dys... kand. ekon. nayk: 08.04.01 / Nayk.-doslid. finans. in-t pry M-vi finansiv Ukrainy Kyiv*.
33. Furman I. V., Syvak B. V., Pokotylo Yu. I. (2012). Problemy pidvyshchennya efektyvnosti zdiysnennya derzhavnoho finansovoho kontroly v Ukraini. *Zbirnyk naukovykh prats VNAU*, 2(64), 198-202.
34. Shevchuk O. A., Kopotiyenko T. Yu. (2013). Reformuvannya orhaniv derzhavnoho finansovoho kontroly Ukrainy v umovakh evrointehratsii. *Ekonomichniy chasopys - XXI*, 5- 6(1), 53-55.

Received 18.09.2013